УДК 372.881.1

У. Б. Балабанаў
выкладчык кафедры сацыяльна-гуманітарных дысцыплін
Магілёўскага інстытута МУС (Беларусь)

АБ ПРАКТЫЦЫ СТВАРЭННЯ ЭЛЕКТРОННАГА НАВУЧАЛЬНАГА ВЫДАННЯ ДЛЯ ПРАФЕСІЙНА АРЫЕНТАВАНАГА НАВУЧАННЯ ЗАМЕЖНАЙ МОВЕ

У артыкуле прадстаўлена меркаванне аўтара па праблеме распрацоўкі электронных навучальных выданняў для прафесійна арыентаванага навучання англійскай мове і звязаныя з гэтым цяжкасці падбору тэарэтычных і практычных матэрыялаў, тэкстаў, інтэрактыўных заданняў, а таксама выбару аптымальных праграмных сродкаў.

V. B. Balabanov

On the experience of creating an electronic educational tool for vocationally oriented teaching of a foreign language

The article presents the author's views on the problem of developing electronic educational tool for professionally oriented teaching of the English language and the related difficulties of selecting theoretical and practical materials, texts, interactive tasks, as well as the choice of optimal software tools.

Распрацоўка электронных сродкаў навучання англійскай мове заснавана на некалькіх прынцыпах, якія забяспечваюць эфектыўнасць і зручнасць іх выкарыстання. Яны павінны ўлічваць індывідуальныя асаблівасці навучэнцаў і адаптавацца да іх узроўню ведаў і запатрабаванняў, даваць магчымасць актыўна ўзаемадзейнічаць з матэрыяламі навучання, быць даступнымі і зручнымі, у тым ліку і для людзей з малым карыстальным досведам, павінны мець зручны, інтуітыўна зразумелы графічны інтэрфейс у прыемнай каляровай гаме. Электронныя сродкі навучання павінны выкарыстоўваць розныя мультымедыйныя тэхналогіі, такія як аўдыя, відэа, выявы і анімацыі, каб узмацніць эфект навучання і зрабіць працэс больш цікавым і прывабным. Яны павінны прадастаўляць зваротную сувязь карыстальнікам па іх выніках і поспехах, каб дапамагчы ім палепшыць свае навыкі і ўзровень валодання англійскай мовай. Зваротная сувязь можа быць як аўтаматычнай (напрыклад, праверка правільнасці выканання заданняў), так і персанальнай (напрыклад, з выкладчыкам). Электронныя сродкі навучання павінны стымуляваць матывацыю карыстальнікаў і дапамагаць ім падтрымліваць цікавасць да вывучэння мовы [1].

Існуе мноства тыпаў электронных сродкаў навучання англійскай мове: электронныя падручнікі (электронныя версіі традыцыйных друкаваных падручнікаў, якія змяшчаюць інтэрактыўныя заданні, відэа і аўдыяматэрыялы, а таксама спасылкі на дадатковыя рэсурсы), мультымедыйныя анлайн-курсы (праграмы, якія забяспечваюць навучанне англійскай мове праз выкарыстанне розных мультымедыйных фарматаў, уключаючы відэаўрокі, аўдыяфайлы, практыкаванні на вымаўленне, тэсты і пісьмовыя заданні), мабільныя праграмы (для выкарыстання на мабільных прыладах, зручныя для самастойнага вывучэння англійскай мовы ў любым месцы і ў любы час), відэаўрокі (відэаматэрыялы і курсы, якія ствараюцца выкладчыкам самастойна, а таксама гатовыя сеткавыя рэсурсы, якія можна знайсці на такіх платформах, як Coursera, Udemy, LinkedIn Learning і г. д.), вэб-сайты і блогі (анлайн-рэсурсы, якія змяшчаюць урокі, практыкаванні, мультымедыя і парады па вывучэнні мовы), віртуальныя класы і канферэнцыі (анлайн-платформы, якія даюць магчымасць для навучання англійскай мове ў рэжыме рэальнага часу з выкладчыкам на базе розных платформаў, такіх як Zoom, Skype, Google Meet і інш.), інтэрактыўныя анлайн-сэрвісы (напрыклад, сэрвісы для навучання англійскай мове праз чытанне кніг, праслухоўванне аўдыя і прагляд відэа, сэрвісы для практыкі граматыкі, вымаўлення і слоўнікавага запасу) і інш. Усе гэтыя тыпы электронных сродкаў навучання англійскай мове могуць быць карыснымі для паляпшэння навыкаў валодання англійскай мовай у залежнасці ад індывідуальных патрэб навучэнцаў [2].

Пры распрацоўцы электроннага навучальнага выдання для прафесійна арыентаванага навучання курсантаў англійскай мове па вучэбнай праграме Магілёўскага інстытута МУС мы абапіраемся на прынцып аптымальнага камбінавання пералічаных вышэй методык і тэхналогій, зыходзячы з існуючай матэрыяльна-тэхнічнай базы і асаблівасцей арганізацыі навучальнага працэсу [3].

Выкарыстанне электронных сродкаў прафесійна арыентаванага навучання юрыдычнай англійскай мове мае шэраг пераваг перад традыцыйнымі друкаванымі выданнямі. Яны дазваляюць курсантам вывучаць юрыдычную англійскую мову ў зручны час і ў зручным тэмпе, а таксама выкарыстоўваць розныя фарматы навучання, такія як праца з тэкставай інфармацыяй, тэматычнымі відэафрагментамі, інтэрактыўнымі практыкаваннямі. У рамках працы над электронным сродкам навучання англійскай мове ёсць магчымасць якасна рэалізаваць індывідуальны падыход да навучання, дазваляючы курсантам вывучаць мову ў адпаведнасці з іх патрэбамі, бягучым узроўнем ведаў і графікам адукацыйнага працэсу. На пачатковым этапе стварэнне якаснага электроннага сродку навучання ўяўляецца вельмі працаёмкім і фінансава затратным

працэсам. Аднак у канчатковым выніку з'яўляецца заканамерная тэндэнцыя да аптымізацыі затрат за кошт адсутнасці патрэбнасці ў перыядычным выданні шматтыражных друкаваных дапаможнікаў і падручнікаў. Інфармацыйнае напаўненне электроннага прафесійна арыентаванага вучэбнага выдання па англійскай мове значна прасцей падтрымліваць у актуальным стане шляхам сістэматычнага ўнясення змяненняў у сувязі з абнаўленнем заканадаўства і нарматыўна-прававых актаў, а таксама па іншых аб'ектыўных прычынах сацыякультурнага або прафесійнага характару. Выкарыстанне электронных сродкаў навучання дазваляе курсантам не толькі сфарміраваць навыкі працы з моўным прафесійна арыентаваным матэрыялам, але і ўдасканальваць практычныя навыкі перакладу юрыдычных дакументаў.

Існуе мноства платформаў і камп'ютарных праграм, якія дазваляюць ствараць электронныя сродкі навучання англійскай мове (напрыклад, Articulate Storyline, Adobe Captivate, Camtasia, Moodle, Edmodo, Hot Potatoes, eXe Learning, Quizlet). Канчатковы выбар праграм і платформаў залежыць ад запатрабаванняў і мэт карыстальнікаў. У рамках працы над прафесійна арыентаваным сродкам навучання англійскай мове для курсантаў Магілёўскага інстытута МУС намі быў праведзены параўнальны аналіз існуючага свабодна распаўсюджанага праграмнага забеспячэння, у якасці асноўнай платформы быў выбраны «eXe Learning» з магчымасцю інтэгравання мультымедыя, а таксама асобных інтэрактыўных элементаў, якія ствараюцца на базе праекта «Hot Potatoes». Падобная камбінацыя платформаў дазваляе ствараць электронныя сродкі навучання, якія па сваёй структуры і інтэрфейсе нагадваюць вэб-сайт, які змяшчае тэкставую, мультымедыйную, інтэрактыўную навучальную інфармацыю. Платформа «eXe Learning» з'яўляецца бясплатнай са свабодным зыходным кодам, прызначанай для стварэння электронных падручнікаў і курсаў. Яна мае некалькі пераваг для стварэння электронных падручнікаў па англійскай мове. Гэты праграмны прадукт мае інтуітыўна зразумелы інтэрфейс і не патрабуе асаблівых навыкаў праграмавання, што робіць яго даступным для карыстальнікаў. Платформа «eXe Learning» дазваляе ўключаць у падручнік мноства розных элементаў, такіх як тэкст, выявы, аўдыя- і відэафайлы, інтэрактыўныя заданні, тэсты і многае іншае. Падручнікі, створаныя ў «eXe Learning», могуць быць апублікаваны ў розных фарматах, у тым ліку для анлайн-навучання ці на лакальным камп'ютары. Бясспрэчнай перавагай падобнай распрацоўкі з'яўляецца магчымасць яе выкарыстання як на асобным персанальным камп'ютары без доступу да сеткі, так і ў дыстанцыйным рэжыме з размяшчэннем выдання на серверы навучальнай установы з забеспячэннем доступу да яго праз інтэрнэт або праз лакальную сетку навучальнай установы [3].

Пры планаванні распрацоўкі электроннага выдання для прафесійна арыентаванага навучання юрыдычнай англійскай мове па вучэбнай праграме Магілёўскага інстытута МУС быў зроблены выбар на карысць мультымедыйнага выдання ў форме электроннага падручніка ў фармаце HTML5, які ўключае неабходны аб’ём тэкставага, інтэрактыўнага, мультымедыйнага моўнага матэрыялу. Абраны фармат HTML5 выгадна адрозніваецца ад іншых фарматаў найшырэйшымі магчымасцямі пры адносна сціплых патрабаваннях да сістэмных рэсурсаў персанальных электронных прылад. У выніковым варыянце электроннае выданне прадстаўлена папкай з файламі, для працы з якімі дастаткова мець звычайны інтэрнэт-браўзэр. Кожная старонка падручніка прадстаўлена асобным не занадта аб’ёмным файлам, што зусім не запавольвае працу нават не занадта сучасных прылад. Акрамя таго, бясспрэчнай перавагай фармату HTML5 з’яўляецца яго кросплатформеннасць (магчымасць выкарыстання навучальнага выдання на розных лічбавых прыладах з рознымі аперацыйнымі сістэмамі без неабходнасці ўстаноўкі спецыяльнага праграмнага забеспячэння: ад персанальных камп’ютараў да смартфонаў, ад Windows да Android) [4].

Аптымальная структура і змест электроннага падручніка па англійскай мове для навучання ва ўстановах вышэйшай адукацыі могуць адрознівацца ў залежнасці ад канкрэтнай спецыяльнасці, узроўню складанасці і мэт навучання. Электронны падручнік павінен быць арганізаваны і структураваны такім чынам, каб курсанты маглі лёгка арыентавацца ў ім. Напрыклад, у электронным падручніку, які распрацоўваецца намі, увесь навучальны матэрыял у адпаведнасці з патрабаваннямі вучэбнай праграмы падзелены на 19 тэм, кожная з якіх уключае 3 ці 4 практычныя заняткі. У сваю чаргу, кожны практычны занятак таксама мае аднатыпную структуру з падзелам на два блокі матэрыялаў: для аўдыторнай і для самастойнай працы. Увесь матэрыял, як ужо адзначалася вышэй, уключае неабходны тэкставы, лексічны, граматычны, інтэрактыўны і мультымедыйны матэрыял. Багацце навучальнага матэрыялу спрыяе захаванню прынцыпу адаптыўнасці да розных узроўняў курсантаў і выбару тэмпу і метадаў навучання. Інтэрактыўныя лексіка-граматычныя заданні распрацоўваюцца з улікам неабходнасці забяспечыць бесперабойную працу з падручнікам нават ва ўмовах адсутнасці падключэння да Сеткі. Такім чынам, у навучальным выданні прадугледжаны трэніровачныя тэставыя заданні з аўтаматычнай праверкай правільнасці, але без захавання вынікаў у базе даных на серверы. Для статыстыкі бягучай паспяховасці ёсць магчымасць выкарыстання сеткавага тэсціравання з захаваннем падрабязнага выніку на серверы навучальнай установы або на выдаленым серверы ў сетцы Інтэрнэт. Такую статыстыку нельга лічыць абсалютна аб’ектыўнай ў сувязі з рызыкай нядобрасумленнага дыстанцыйнага выканання заданняў курсантамі без візуальнага кантролю з боку выкладчыка.

Тым не менш з метадычнага пункту гледжання захаванне вынікаў выканання тэставых заданняў на серверы заклікана дадатна паўплываць на матывацыю і дысцыплінаванасць курсантаў [5].

Гаворачы аб працэсе стварэння электроннага навучальнага рэсурсу па англійскай мове, неабходна прадугледзець модуль суправаджальнай інфармацыі метадычнага і арганізацыйнага характару (даведачная інфармацыя, рэкамендацыі па вывучэнні ўсёй дысцыпліны ў цэлым і кожнай асобнай тэмы ў прыватнасці, а таксама форму для зваротнай сувязі з аўтарамі выдання або выкладчыкамі для размяшчэння водгукаў або аператыўнай дыстанцыйнай кансультацыі). Акрамя таго, досвед часавага змушанага пераходу на выдаленую форму правядзення практычных заняткаў у сувязі з аб'ектыўнымі форс-мажорнымі абставінамі (як у выпадку з пандэміяй Covid-19) падказаў, што ў структуру электроннага навучальнага выдання мае сэнс інтэграваць доступ да бясплатнага браўзернага анлайн-сэрвісу для арганізацыі відэаканферэнцый (напрыклад, Jitsi Meet, peregovorka.by, BigBlueButton і інш.) Падобныя сэрвісы, як правіла, не патрабуюць рэгістрацыі, але маюць шырокі функцыянал для групавой відэасувязі, выкарыстоўваць якую можна не толькі для правядзення практычных заняткаў у дыстанцыйнай форме, але і для перыядычных кансультацый курсантаў з выкладчыкам [6].

У цэлым стварэнне якаснага электроннага навучальнага выдання па замежнай мове ўласнымі сіламі выкладчыкаў з'яўляецца вельмі складаным і працаёмкім працэсам, які патрабуе ад распрацоўшчыкаў мультыпрофільных навыкаў, якія ўключаюць высокі ўзровень прафесійнай моўнай і метадычнай падрыхтоўкі ў спалучэнні з упэўненымі навыкамі працы з тэхналогіямі не толькі на ўзроўні карыстальніка, але і ў сукупнасці з навыкамі распрацоўніка, адладчыка, тэсціроўшчыка праграмнага забеспячэння. Выніковы прадукт абавязкова павінен праходзіць іншую экспертызу з мэтай ацэнкі якасці моўнага матэрыялу, методыкі яго арганізацыі і структуравання, а таксама зручнасці інтэрфейсу.

1. Lappo E. N. Advantages of electronic textbooks in studying foreign languages [Электронный ресурс] // Языковая компетентность: методические аспекты практико-ориентированного образования : сб. науч. ст. / М-во внутр. дел Респ. Беларусь, учреждение образования «Могилевский институт Министерства внутренних дел Республики Беларусь» ; редкол.: С. В. Венидиктов (отв. ред.) [и др.]. Могилев : Могилев. ин-т МВД, 2020. С. 144–148. 1 электрон. опт. диск (CD-R). Вернуться к статье
2. Лаппо Е. Н. Electronic textbook as an effective resource for professionally oriented foreign language teaching. // Обеспечение безопасности жизнедеятельности: проблемы и перспективы : сб. материалов XIV междунар. науч.-практ. конф. курсантов (студентов), слушателей и адъюнктов (аспирантов, соискателей) ученых : в 2 т. Минск : УГЗ, 2020. Т. 2. С. 309–310. Вернуться к статье

3. Балабанов В. Б., Балабанова Т. Н. Об особенностях комбинирования в электронном учебном издании по иностранному языку интерактивных заданий в онлайн и оффлайн форматах // Восточнославянские языки и литературы в европейском контексте — VII : сб. науч. ст. / под ред. Е. Е. Иванова. Могилев : МГУ им. А. А. Кулешова, 2022. С. 240–246. Вернуться к статье

4. Балабанов В. Б. К вопросу о выборе программных средств для разработки электронного учебного издания по иностранному языку // Правоохранительные органы: теория и практика. 2022. № 1 (42). С. 195–198. Вернуться к статье

5. Балабанов В. Б. Особенности структуры и содержания электронного учебного издания по иностранному языку // Языковая компетентность: методические аспекты практико-ориентированного образования [Электронный ресурс] : сб. науч. ст. / М-во внутр. дел Респ. Беларусь, учреждение образования «Могилевский институт Министерства внутренних дел Республики Беларусь» ; редкол.: С. В. Венидиктов (отв. ред.) [и др.]. Могилев : Могилев. ин-т МВД, 2020. С. 13–17. Вернуться к статье

6. Балабанов В. Б., Балабанова Т. Н. К вопросу об использовании элементов технологий дистанционного обучения иностранным языкам, интегрированных в электронное учебное издание // Актуальные вопросы права, образования и психологии : сб. науч. тр. / М-во внутр. дел Респ. Беларусь, учреждение образования «Могилевский институт Министерства внутренних дел Республики Беларусь» ; редкол.: В. В. Борисенко (председ.) [и др.]. Могилев : Могилев. ин-т МВД, 2021. Вып. 9. С. 155–159. Вернуться к статье